

Església de Sant Pere del Brunet o de la Serra

Sant Salvador de Guardiola

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Masia del Brunet
Emplaçament	Carretera de can Maçana (BP-1101) al Km. 9,5 camí direcció est un km.
Alçada:	421

Coordenades:

Latitud:	41.66719
Longitud:	1.78876
UTM Est (X):	399166
UTM Nord (Y):	4613534

Classificació

Número de fitxa	08098-282
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Pre-romànic Medieval Romànic
Segle	X-XI
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal i física
Observacions protecció:	POUM: catàleg de béns a protegir (P4)
Número inventari	17136
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Restringit
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	001508400CG91D0001EM
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana

Descripció

Església preromànica i romànica que es troba adossada a la masia del Brunet i que ha conservat una interessant capçalera d'estil mossàrab que la converteix en un dels temples preromànics més destacats del Bages. L'església es troba orientada cap a l'est, molt ben situada al cim d'un turonet que domina una zona elevada entre terres més baixes, un lloc antigament anomenat "la Serra". Es tracta d'una església d'una sola nau que té adossat l'absis preromànic, de planta trapezoïdal i més baix. Actualment té dos portals d'accés: un portal adovellat que es troba al mur de ponent, el qual havia estat cegat i després d'una restauració s'ha convertit en el portal principal. Al damunt té una finestra de creu llatina i, a la part superior, un campanar d'espadanya. Aquest mur de ponent sembla una reconstrucció posterior, tot i que del mateix segle XI. L'altre portal és més modern, amb llinda i brancals de pedra, i està situat al mur de tramuntana. Aquest mur és el que ha estat més desfigurat amb afegitons. Té també una finestra de doble esqueixada, igualment posterior a l'obra romànica. L'aparell és fet amb blocs de pedra de mides mitjanes, disposats de manera força desordenada, tot i que en alguns indrets s'hi endevinen filades amb juntes de morter de calç. El mur de migjorn, adossat a l'edifici del mas, té una porta amb arc adovellat, que al segle XVII va ser tapiada, i també una finestra de doble esqueixada coberta amb arc de mig punt. El mur de llevant que tanca l'absis crida l'atenció perquè ha estat sobreaixecat per sobre de la coberta, adoptant la forma d'una mena de capçal semicircular. És una característica que es troba en altres esglésies mossàrabs, com la de Sant Julià de Boada. En aquest mur s'obre una finestra espitllera que és rematada amb un arc monolític.

L'obra preromànica (corresponent a la segona meitat del segle X) inclou una part de la capçalera, formada per un absis de planta trapezoïdal, un arc triomfal i el mur tester o de capçalera de la nau. La capella primitiva devia ser molt senzilla i coberta amb fusta. Actualment la coberta és feta amb volta de pedra, contemporània ja a l'obra romànica posterior. L'arc triomfal, que separa el santuari de la nau, és sens dubte l'element arquitectònicament més interessant. Consta d'un arc de ferradura o ultrapassat molt marcat, amb un diàmetre força superior a la separació dels muntants, que són molt baixos. L'arc està fet amb dovelles ben tallades. Un dels aspectes que crida l'atenció és la seva estretor, seguint en això la tradició de l'estil mossàrab. Això devia afavorir una certa aureola de misteri, potenciada per l'especificitat del ritu mossàrab, entorn d'una cerimònia vista a través d'aquest marc estret i potenciada per les dimensions íntimes del temple. Sobre l'arc triomfal hi ha una finestra biforada que, en l'obra romànica, ha estat cegada per la volta de l'absis, si bé originàriament devia donar llum a la nau. La llinda d'aquesta finestra adopta en la part inferior la forma de dos arquets, amb una columna al mig, tot i que la columna que actualment es pot veure hi ha estat col·locada en els darrers arranjaments.

La resta de l'edifici és obra romànica (possiblement del principi del segle XI), tot i que s'hi ha aprofitat alguns elements preromànics, especialment els basaments. Inclou pràcticament tota la nau, coberta amb volta de canó de mig punt i reforçada amb dos arcs torals que arrenquen d'una simple imposta. En algun punt de la volta són encara visibles restes de pintura d'incisió que imitava l'aparellat. Un altre dels elements peculiars és l'altar, que té uns interessants grafitos amb lletra dels segles X o XI, per bé que actualment es troben molt malmesos i pràcticament ja no són visibles. La seva transcripció és difícil, però sembla que es podrien interpretar com una signatura dels sacerdots que van assistir a alguna efemèride important relacionada amb l'església.

Observacions:

Porta amb inscripció: 1620 té esculpides les claus de Sant Pere a la llinda. En el declivi del turó, a la part nord de la capella, hi havia la necròpolis. Segons els habitants del mas, amb nombrosos enterraments en forma de cistes (GALLARDO, 1943: 8).

Història

L'any 1035 la capella apareix esmentada amb el nom de Sant Pere del castell de Guardiola. Els anys 1282 i 1334 apareix com Sant Pere de Serra. El 1306 l'hereu del mas adjacent manifesta que es diu Guillelmus Johannis de Santi Petro de Ça Serra. Successivament, els membres de la família acompanyaran sempre el nom propi amb l'afegit Johannis. Per tant, sembla que Johannis fa referència al nom del mas mentre que el lloc era conegut amb el nom de sa Serra. El 1607 la família Brunet va comprar la propietat, però no serà fins al segle XVIII que mas i església passen a denominar-se del Brunet.

La presència de senyals d'incendi entre l'obra preromànica i la romànica fa pensar a Xavier SITJAS (1977: 112) que la ràtzia del cabdill musulmà Abd al-Malik, que l'any 1002 va arribar fins a la ciutat de Manresa, hi va produir destrosses que van motivar obres per renovar la coberta, aixecant-hi la volta de canó. Al voltant de l'any 1030 un seguit de llegats o almoines van propiciar la restauració de l'església. Sant Pere de Serra va estar sota el domini del monestir de Santa Maria de Montserrat (que posseïa altres béns al terme) amb anterioritat a l'any 1249: una concòrdia firmada aquest any entre el castlà de Guardiola i el prior del monestir ho deixa clar (CAPDEVILA, 1997: 3; 2006: 78, 79). Al segle XVII Maties Brunet, que l'any 1607 havia adquirit l'heretat, va fer obres per arranjar la capella, deixant-la en condicions per celebrar-hi culte (CAPDEVILA, 1997: 4). L'any 1620 va obrir un nou portal que facilitava l'accés des de la masia, ja que en una concòrdia de l'any 1618 s'havia manat enrajolar la capella i tapiar el portal que donava directament a la casa del Brunet. Uns anys més tard, en una visita feta pel bisbe Antoni Pasqual l'any 1685, es confirma que aquesta capella depenia de la parroquial de Sant Salvador de Guardiola, i molt probablement ho va ser des del principi. A la dècada de 1950 la part de l'absis estava habilitada com a sagristia. Un altar obstruïa el pas per l'arc triomfal i l'accés a aquesta part es feia per una porta lateral. Entorn de 1958 els mateixos propietaris del Brunet van realitzar una restauració de l'església, que va consistir bàsicament en refer la teulada i consolidar l'estructura. Més recentment s'hi ha practicat altres intervencions, fruit de les quals s'ha construït l'actual escala d'accés. En una d'elles es va desenterrar una sitja de grans proporcions (de 2,53 m de fons) davant mateix del santuari, que servia per guardar-hi el gra.

Procedent d'aquesta capella, al mas del Brunet es conservava fins no fa gaire un valuós retaule gòtic del segle XV, d'autor desconegut i dedicat a Sant Pere. Entorn de l'any 2000 aquesta obra es va vendre.

Bibliografia

- CAPDEVILA PLANS, Jaume (1997). "Sant Pere de Serra. Mas Joan Morera Brunet". Quaderns de la Guíxola, núm. 6 (setembre 1997), Cercle Cultural la Guíxola, Sant Salvador de Guardiola.
- CAPDEVILA I PLANS, Jaume (2006). Castell de Guardiola. Els orígens de Sant Salvador de Guardiola. Segles X-XIV (premi Excursionisme 2004), Centre Excursionista de la Comarca del Bages, Manresa, p. 38-39, 78-79.
- [SITJAS MOLINS, Xavier] (1958). "El arte antiguo en la comarca de Bages. Sant Pere del Brunet", Bages, núm. 69 (novembre 1958), p. 8.
- SITJAS MOLINS, Xavier (1962). "L'Art antic a la Comarca de Bages. El retaule del Brunet", Bages, núm. 112 (juny 1962), p. 12.
- SITJAS MOLINS, Xavier (1977). Les esglésies pre-romàniques de Bages, Berguedà i Cardener, Manresa, p. 109-113, 230-231.
- BARRAL ALTET, Xavier (1981). L'art pre-romànic a Catalunya. Segles IX-X. Edicions 62. Barcelona, p. 227.
- BARRAL ALTET, Xavier; BENET CLARÀ, Albert; CASANOVAS ROMEU, Àngels; JUNYENT MAYDEU, Francesc; MAZCUÑAN BOIX, Alexandre; VIGUÉ, Jordi (1984). "Sant Salvador de Guardiola", Catalunya romànica, vol. XI: "El Bages", Fundació Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona,

p.480-483.

GALLARDO, Antonio (1942-43). "La iglesia mozárabe de San Pedro del Brunet", Anales y boletín de los Museos de Arte de Barcelona. Vol. 1 i 2 (hivern, 1942), vol. 1 i 3 (1943), Ajuntament de Barcelona, p 7-10, 7-13.

GASOL, Josep M. (1981). "Sant Salvador de Guardiola", Gran geografia comarcal de Catalunya, vol. 2: "El Bages, el Berguedà i el Solsonès". Barcelona, Enciclopèdia Catalana S.A., p. 120.

GÓMEZ GÓMEZ, Immaculada (1988). "Sant Salvador de Guardiola", Història del Bages, vol. 2, Parcir Ed., Manresa, p. 427.

JUNYENT, Eduard (1983). L'arquitectura religiosa a Catalunya abans del romànic. Curial Edicions Catalanes - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 94-95, 217-218.

